

НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ЗАНОГЕ

ГЕОРГИ ГРОЗДАНОВ

Според спомените на по-стари хора, в своето съществуване Заногe се e губило и възстановявало три пъти. Една от причините за обезлюдяването на селището са чумните епидемии. Оставали са по 1-2 души в махала и постепенно селото се e възстановявало. Другите причини за масовото обезлюдяване засега не са известни. Последното възраждане на селището започва преди Освобождението от турско робство със заселването на 7-те основни клана /рода/ в землището на Заногe. Това са родовете-Йочкинци, Герчовци, Сарвановци, Илиовци, Минковци, Анто̀вци и Гановци. Откъде са дошли не e известно. Въпреки балканския си характер, селото се развива и достига в първите десетилетия на 20 век до 1000 жители. Най-успял от родовете e родът на Анто̀вците. В един момент броят на техните животни достига 1000 глави. Но по-късно неговите наследници западат. Един от наследниците-Владо Веселинов, казва че дядо Анто̀ е имал 1000 животни и 16 кучета, а сега наследниците му имат общо 16 овце. Другият успял род e Илиовците, които достигнаха да имат 400 бр. овце-собственост на Генчо Илиев.

Първоначално всички са живеели в центъра на селото, около чешмата, където e имало в един момент около 70 къщи, но с разрастване на родовете започнали да си пречат. Не достигали места за ниви и паша. Дошли и нови преселници. Затова наследниците се премествали из махалите, за да не си пречат един на друг. Така селото достигнало почти до 25 км. дължина. Оформили се следните махали-Дружимир, Мъртвината, Раково, Билото, Мъртвинките, Главчовци, Тимото, Кукла, Селото, Горския връх, Гановци, Царова есеница, Стубело, Катунище, Църница, Белутковци, Царина, Лазие, Пунчово яз, Лаките и др. През 30-те години на 20 век в селото има и две училища. Главно препитание на хората са били земеделието и скотовъдството. Успявали са, въпреки тежкия планински терен, да си осигуряват прехраната. Но на някои се e налагало да ходят да работят и по Северна България, за да си докарат от там пшеница и царевица.

Овцевъдството e било основно препитание на населението. Зимата са гледали животните в обори около къщите си, през топлото време са излизали на егрек в района. Правели са подвижни огради от пръти и така са заграждали животните, а овчарите са живеели в колиби, покрити със слама. В тези колиби e правено сиренето до есента-до Димитровден, след това вече се прибирали по домовете си.

Най-трудно са се снабдявали с вода. С котли от по 10-12 кг., носени на кобилици, са пренасяли вода от 4-5 км. С бъчви са докарвали вода за миене. Прането се e извършвало директно на малките рекички-бари, като пак с кобилици са пренасяли дрехите.

Обличали са с вълнени, домоткани дрехи-шаечни литаци, украсени с яспри около деколтето, панталони, дебели чорапи. Обувки не са имали, носели са свински опинци, по-късно и гуменици.

За да се види с близки и роднини, населението си e организирано сборовете. Гости се посрещали на Свети Дух и Петковден, като до обяд са гостувания по домовете, а след обед хора и веселби с музика до късно в центъра на селото. Правени са и сборове без гостувания по къщите, а само с музика на площада на Рождество Христово и Великден. Тогава се събирали и играели хоро до тъмно. Строго са се почитали и спазвали Божите празници.

Хранели са се главно с млечни продукти, а по време на постите главно с лютеница, направена от лук и оцет. Всяко домакинство си е месело хляба в къщи, фурни не е имало. Пекли са хляба в подници, направени от глина в обем да събере хляб от 4-5 кг. Вършникът на подницата е посипван с топла пепел и така се е опичал хлябът.

Западането на селото започва след 9 септември 1944 г. и особено след 1958-с образуването на ТКЗС-та. Насила събират от хората имотите и животните, като им оставят по 1 крава и 5 овци, а цената на един работен ден в ТКЗС-то е била 20-30 стотинки. Хората започват да се затрудняват да си изкарват прехраната, младите трябва да учат, да са в крак с времето, променят се условията на живот. Някои хора от Заногe се преселват в околните села около жп линията, други се преместват в София. Една голяма част се преселват в Новопазарско. Новите икономически условия доведоха до днешното положение - селището да е изправено пред ново, четвърто обезлюдяване, пред закриване. Днес в селото живеят 25-30 души. Дали някога ще има ново възстановяване на Заногe?.

2014 г

Георги Грозданов.